

بررسی مفاهیم کالبدی زیبایی شناسی در مجتمع های مسکونی معاصر ایران (نمونه موردی شهر تهران مجتمع مسکونی آتیساز ۲)

نویسنده: سحر صدیق اکبری^۱، نغمه همتیان^{۲*}

^۱مدرس دانشگاه آزاد اسلامی دماوند، دماوند، ایران.

^۲دانشجوی کارشناسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند.

پست الکترونیکی: Hem.naghme@yahoo.com

چکیده:

مکان در نگرش هنرمند ایرانی به معنای جایی بوده است که در آن هستن و شدن، هم قرار و هم پویایی به وقوع می پیوندد. از این رو نمادهای ایرانی که طرح پیچیدگی جزئیات، سیالیت، وحدت در کثرت، تداعی بهشت، نورگیری طبیعی، ایجاد ارتباط بصری بین بخشهای مختلف بنا، منظرسازی، نورها و رنگهای درخشان، طرح های متضاد و پیچیده، مقرنس ها و کاسه سازی ها همه تمهیدات حساب شده ای هستند که کما بیش در انواع بناهای ایرانی پیش و پس از اسلام دیده می شوند و هدف آنها نگه داشتن مخاطب در فضای تعریف شده و جلوگیری از گریز ذهن او به اندیشه های دیگر است. دشواری این تحلیل از اینجا آغاز می شود چرا که کالبد، همیشه قابل نقد علمی است، به ویژه هنگامی که این نقد در ارتباط با محیط فیزیکی و جغرافیایی صورت می گیرد. اهداف کلی این تحقیق را می توان این گونه عنوان کرد: (۱) بازشناسی چگونگی تاثیرگذاری مفاهیم فکری و فرهنگی در شکل گیری ساختار کالبدی فضایی خانه های تاریخی/ سنتی، (۲) بررسی امکان احیای این مفاهیم در خانه های معاصر ایران.

واحدهای مسکونی در ایران، از لحاظ وسعت و پراکندگی دارای تنوع شدید فضایی، مکانی هستند. این ویژگی که در سطح مناطق و نواحی، متاثر از نیروها و عوامل گوناگون بوده و از روندهای زمانی و مکانی تاثیر گرفته است، نهایتا از یک نظام واحد تبعیت می نموده است. ولی در دهه های اخیر، این روند با عوض شدن شیوه زندگی دگرگون گشته است.. در این مقاله سعی بر این است که با نگاهی بر زیبایی شناسی در معماری، و بررسی مفاهیم کالبدی در نمونه موردی در نظر گرفته شده (شهر تهران مجتمع مسکونی آتیساز ۲) این موارد رعایت شده است ؟ و بدانیم چه مواردی به زیبایی بیشتر یک مجتمع مسکونی کمک می کند و ما اکنون در معماری هایمان چگونه با این موضوع برخورد میکنیم؟ و امکان احیای مفاهیم معماری خانه سنتی ایرانی را در خانه های مدرن ایرانی را بررسی کنیم.

واژه های کلیدی: مفاهیم نظری، نور، رنگ، ریتم، زیبایی و زیبایی شناسی، زیبا شناسی در معماری اسلامی، مجتمع مسکونی آتیساز.

۱- مقدمه:

خانه برای انسان همواره معنا و تأثیری فراتر از سرپناه و پناهگاه داشته است. خانه مکانی است برای آسایش انسان، که بایستی پاسخ تمامی نیازهای تن و روح او را در خود فراهم نماید. خانه نشان دهنده شکل و شیوه زندگی ساکنین خود است. در تفکر اسلامی اصل، رسیدن به کمال مطلوب الهی است که در نهاد انسان فطرتاً وجود دارد. مسکن سنتی به علت جوابگویی به این نهاد فطری با انسان انس دارد لذا مسکن سنتی را نمی توان تنها به لحاظ کالبدی، هندسی و فرمی توصیف کرد، بلکه معانی آنها از اهمیت بیشتری برخوردارند. اجزای مختلف مسکن سنتی نه به کمک عملکرد فضاها و نه به دلیل اقلیم، اطراف حیاط قرار گرفته اند بلکه براساس معانی حاصل از خودآگاهی معماران شکل گرفته اند. معماران سنتی با در نظر آوردن معانی بی شکل و تجسم بخشیدن به آنها در قالب اشکال معماری، تصورات خود از عالم و در نتیجه مشیت الهی در بناها و ساخته های خود، به منصف ظهور رسانده اند.

خانه های سنتی ایران چنان با شیوه های زندگی ساکنانش هم آهنگ بوده که هر گوشه از آن مرهمی بر نیازهای آنان بوده است. اما امروزه خانه های ما از آن همه دوستی و آشنایی ای که برای ما دارد تهی شده و یا دست کم آن چنان شیرین و صمیمی نیست، آن خانه ها چه داشته و شیوه نگاه ساکنان آن چه بوده که خانه هایشان را این گونه شکل می داده است؟

معماری همیشه آینه انسان و آرزوهایش بوده است و در شکل گیری معماری های جهان بی شک ارزشهای فناپذیر و جاویدان حضور دارند که فصل مشترک آن موجودیت انسان در زمین و جهان بینی اوست آنچه بر معماری ایران از بدو ورود اندیشه های نو در حدود یکصدسال پیش و به دنبال آن نوآوری، و نوپردازی رخ داده است. این هراس را در دل می انداخت که مبدا در این دوره بس طولانی معمار ایرانی نتوانسته باشد نقش خود را درست ایفا کرده و مهر و نشان خود را به تحولات زده باشد. تحولاتی که از این دوره آغاز شد و بر طراحی مسکن ایرانی نیز اثرات عمیقی بر جای گذاشت و کیفیت زندگی شهروند ایرانی را دگرگون کرد.

همچنین بشر از دیر باز همواره به دنبال زیبایی بوده و زیبایی را ستایش می کرده. اما زیبایی برای مردم ایران بحثی دلپذیرتر است، زیرا مردم ایران از ابتدا زیبایی های طبیعت را مانند: آب، آتش، باران، دریا و خورشید و خاک و هر گونه زیبایی دیگری را می پرستیدند و به آنها به عنوان یک منشا الهی احترام می گذاشتند و همواره در زندگی روزانه خود به کار می بردند.

۲- تحلیل تاثیر مفاهیم نظری در ساختار خانه های تاریخی / سنتی ایران

در خانه سنتی ایرانی برای ورود به فضای درونی خانه باید از راه های پیچ و خم دار عبور کرد، چرخش در مسیر ورودی به حیاط با ایجاد انحراف دید حریم خانه را حفظ می کند. به طور کلی در خانه سنتی با جدا کردن فعالیت های اجتماعی و خصوصی در بخش های اندرونی و بیرونی، حریم آسایش اهل خانه حفظ می شد. در خانه سنتی فضای ورودی همچون پلی